

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №99
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«23» қыркүйекке 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «22» қыркүйек күні 21 сағаттан «23» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 22.09.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Смагулова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «23» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,2-0,7 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 17-22 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 11-16 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,2-0,7 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 17-22 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,2-0,7 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 17-22 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,4 мм) жауады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 12-17 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 21-26 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 21-26 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 5-10 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 18-23 градус жылы.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 5-10 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 23-28 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,1-0,5 мм) жауады. Күндіз кей жерлерде шаңды дауыл. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 17-22, күндіз 28-33 градус жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 20-25 жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, кей жерлерде 15, күндіз 25-30, кей жерлерде 33 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 25-30, кей жерлерде 20 градус жылы.

2022 жылғы 22 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды: Құмбел өзені сағасында орналасқан ГБ-де 1 см-ге. Таулардағы температуралық фон 6°C-дан 18°C-ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 3810 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

Сел қауіпті маусымның аяқталуы жақындап келеді, бұл кезде жаңбыр генезисті сел түзілу ықтималдығы өте жоғары. Сел-көп факторлы құбылыс. Табиғи селдердің пайда болуын және олардың сипаттамаларын анықтайтын факторлар гидрометеорологиялық, геологиялық, геоморфологиялық, антропогендік және басқалар болып табылады. Қарқынды ұзақ сұйық жауын-шашынның ықтималдығы төмендейді, бірақ сіз мұны есте сақтауымыз керек жергілікті аймақтағы

қарқындылық пен жаңбыр қабатының ауытқулары табиғатқа тән.

Мысалы, 2021 жылдың мамыр айында Шарын каньонында (жоғарғы сурет) ауа-райының күрт өзгеруі нәтижесінде сел пайда болып, болжам мүмкін болмаған кезде адамдар қайтыс болды.

Дәл осылай адам факторы да қауіпті болуы мүмкін. Осылайша, сол Шымбұлақ өзенінің арнасында шамамен 70 жыл бұрын селдің дамуын төмендету мақсатында бөгеттер салынды (сол жақ төменгі сурет) және 2013 жылы Талғар асуының астында пайда болған селмен (оң жақ төменгі сурет) қирады.

Сель тау шаңғысы трассасында, онда топырақтың беткі қабаты бұзылған, жаңбыр жауған кезде пайда болды.

Қыс жақындап келеді, және онымен бірге мұз араласқан сулық селдердің пайда болу ықтималдығы бар. Бұл туралы біз келесі жолы айтамыз.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "22" қыркүйекке

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лай- лылық
				Макс. 21.09	Мин. 22.09	08 ч. 22.09	День 21.09	Ночь 22.09	Ср. 21.09	08 ч. 22.09	Ср. 21.09	Макс. 21.09	08 ч. 22.09		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	14.0	5.7										*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			6.0			261	258	0.39	0.43	0.18	-2	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			8.0			605	605	0.41	0.41	0.41	0	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	18.9	11.9										*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			14.0			265	264	1.66	1.66	1.55	-1	*
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			16.0			101	101				0	*
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			16.0			47	47	0.08	0.08	0.08	0	*
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			14.0			185	184	1.19	1.29	1.08	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			15.0			244	244				0	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			8.0			306	306	1.11	1.11	1.11	0	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			11.0			266	266				0	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			13.0			73	73				+1	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			12.0			273	271	1.41	1.55	1.27	0	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			14.0			207	207	0.65	0.65	0.65	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			15.0			277	276	3.90	3.80	3.80	-1	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			18.0			84	85	0.11	0.10	0.13	0	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			18.0			193	192				-2	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			16.0			298	296				-1	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	17.6	7.6		0.3		952	952				0	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«23» қыркүйекке 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Үзіліссіз маусымдық қар сызығы жоқ. Мұздықтардың еруі жалғасуда. Топырақтың ылғалдануы критериалды мәннен төмен. Кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,2-0,7 мм), найзағай күтіледі. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Күнгеі Алатауы	
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Мұздықтардың еруі жалғасуда. Күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,4 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Мұздықтардың еруі жалғасуда. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,1-0,5 мм) жауады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
Абай	Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Мұздықтардың еруі жалғасуда. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	